

X

Departament de Periodisme

Curs 1991 - 92

Programa de l'Assignatura:

ESTRUCTURA DE LA INFORMACIO PERIODISTICA
.....
.....
.....

Codi Assignatura: 1008 (A)

Professor/s:

..... JOSEP MARIA CASASUS I GURI.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Facultat de Ciències de la Informació

Codi 1000 = ESTRUCTURA DE LA INFORMACIÓ PERIODÍSTICA

DEPARTAMENT DE PERIODISME

Catedràtic: JOSEP Ma. CASASÓS GURI

Títol de Periodista, 1968
(Escola de Periodisme de l'Església)
Títol Oficial de Periodista, 1969
(Escuela Oficial de Periodismo, Madrid)
Llic. en CC. de la Informació
UAB, 1980
Dr. en CC. de la Informació
(Premi Extraordinari de Doctorat)
UAB, 1985

TREBALLS DE RECERCA O DE SÍNTESI SIGNIFICATIUS

1. Ideologia y análisis de medios de comunicación. Dopesa, 1972 (1a ed.) i 1979 (2a ed.). Mitre, 1985 (3a ed. ampliada)
2. Llicons de Periodisme en Josep Pla. Barcelona, Destino, 1986.
3. El periodisme a Catalunya. Barcelona, Plaza & Janés, 1988.

ACTIVITATS PROFESSIONALS SIGNIFICATIVES

1. Tele/eXpres. Redactor en cap. 1968-1976.
2. Catalunya-Expres. Redactor en cap. 1977-1979.
3. La Vanguardia. Secretari General de la Redacció. 1983-1986

OBJECTIU DE L'ASSIGNATURA

L'objectiu bàsic d'aquest curs és iniciar als alumnes en la cultura periodística, i en el treball professional vinculat als actes i als gèneres informatius, i concretat en el domini de les tècniques actuals de selecció, valoració i redacció de notícies. El mètode didàctic conjumina la formació científica i tècnica en matèria de Periodística amb la formació professional específica en les tasques pròpies de la funció periodística, i dels actes d'informació en particular. El programa teòric abasta les branques periodístiques de l'efemerologia, l'hemerografia, els gèneres periodístics informatius, i la història del discurs periodístic a Catalunya i a Espanya, comparat amb les d'altres cultures professionals.

TEMARI

Part I: FONAMENTS DE LA INFORMACIÓ PERIODÍSTICA

Lliçó 1: La Redacció Periodística i les seves connexions amb la resta de Ciències de la Informació.

1. Concepte i àmbit de la Redacció Periodística. 2. Abast del concepte d'informació periodística. 3. Nocions i esquemes simplificats del procés d'informació. 4. Fases del procés d'informació en les quals operen les funcions professionals periodístiques. 5. Camps en els quals es diversifica l'objecte científic de la Redacció Periodística.

Lliçó 2: Evolució actual dels fenòmens de comunicació de masses i la seva relació amb el Periodisme.

1. Les successives etapes de l'evolució històrica del Periodisme. 2. El desplegament dels diferents gèneres redaccionals. 3. La configuració dels diversos models de diari. 4. L'evolució del pensament teòric professional respecte al significat de la funció periodística. 5. L'activitat periodística en el marc actual de conformació de la informació com a sector quaternari de l'economia, i d'accelerat progrés tecnològic i de canvi social.

Lliçó 3: Les fonts convencionals d'informació (I).

1. Definició i descripció de l'agència informativa. 2. Evolució històrica de l'agència informativa. 3. Les diverses menes d'agència informativa. 4. Les agències informatives mundials. 5. Les grans agències informatives espanyoles.

Lliçó 4: Les fonts convencionals d'informació (II).

1. Fase del procés d'informació en la qual operen les agències informatives. 2. Els mètodes de treball professional a les agències informatives. 3. Els diversos tipus de servei que presten les agències informatives. 4. Les relacions de les agències informatives amb els mitjans de comunicació. 5. Tractament dispensat en les Redaccions dels mitjans de comunicació als serveis subministrats per les agències informatives.

Lliçó 5: Les fonts convencionals d'informació (III).

1. Definició i descripció dels gabinets d'informació. 2. Evolució històrica dels gabinets d'informació. 3. Les diverses variants de gabinets d'informació. 4. Els mètodes de treball professional en els gabinets d'informació. 5. Les diverses classes de servei que presten. 6. Les relacions dels gabinets d'informació amb els mitjans de comunicació. 7. Tractament dispensat en les Redaccions dels mitjans de comunicació als serveis subministrats pels gabinets d'informació. 8. Els portaveus i els agents, agregats o assessors de premsa i comunicació com a fonts convencionals d'informació; definició de les seves funcions i serveis.

Part II: LA FUNCIO PROFESSIONAL PERIODISTICA

Lliçó 6: El periodisme en els mitjans de comunicació (I).

1. Característiques generals i particulars de la funció professional periodística. 2. La responsabilitat social del periodista. 3. La necessitat de formació científica i acadèmica en el professional de la informació. 4. Normes generals de conducta professional. 5. Els conceptes d'objectivitat, honradesa i veracitat; condicionaments objectius i subjectius. 6. Trets característics de la tradició professional periodística a Catalunya i a Espanya.

Lliçó 7: El periodisme en els mitjans de comunicació (II).

1. Els mecanismes pràctics de l'exercici professional. 2. Condicions específiques del treball a les diverses menes de Redacció. 3. Funcions professionals periodístiques en la premsa diària i en els periòdics en general. 4. Funcions professionals periodístiques en la ràdio. 5. Funcions professionals periodístiques en la televisió. 6. Funcions professionals periodístiques en els altres mitjans audiovisuals. 7. Funcions professionals periodístiques relacionades amb els nous mitjans de comunicació. 8. Funcions professionals periodístiques en les fonts convencionals d'informació. 9. Estudi especial dels mètodes de treball de l'informador de primer grau en els diversos mitjans i fonts.

Lliçó 8: Tècnica Redaccional Periodística (I).

1. La funció de la preceptiva, la tècnica i l'estilística dins la Redacció Periodística. 2. Els antecedents històrics de la Preceptiva Redaccional Periodística. 3. Principis generals de la Preceptiva Periodística moderna: a) la legibilitat i la comprensibilitat dels missatges periodístics; b) els conceptes de concisió i claredat. 4. Trets generals diferencials de l'estil periodístic. 5. Els codis de la comunicació periodística.

Lliçó 9: Tècnica Redaccional Periodística (II).

1. Les modalitats estilístiques com a fonament dels gèneres periodístics. 2. Modalitats estilístiques de les formes d'expressió informativa. La narració i la descripció. 3. Modalitats estilístiques de les formes d'expressió de les idees. L'explicació i l'argumentació. 4. Modalitats estilístiques de les formes d'expressió d'amenitats i de serveis.

Lliçó 10: Tècnica Redaccional Periodística (III).

1. Criteris de classificació, ordenació i arti-

culació de les unitats redaccionals periodístiques. 2. Els gèneres periodístics: concepte, orígens i evolució històrica. 3. La funció didàctica i científica dels gèneres dins la Redacció Periodística. 4. Els gèneres periodístics en la premsa diària: criteris de classificació. 5. Els gèneres periodístics en la premsa diària: trets diferencials.

Lliçó 11: Introducció general als Gèneres Periodístics.

1. Els grans grups de gèneres redaccionals periodístics en funció de les modalitats estilístiques utilitzades en cada unitat redaccional. 2. Els gèneres periodístics d'opinió (argumentatius): definició, concepte i variants generals. 3. Els gèneres periodístics interpretatius (narratius/explicatius/argumentatius): definició, concepte i variants generals. 4. Els nous gèneres periodístics vinculats als progressos tècnics professionals i a les noves tecnologies de la informació.

Lliçó 12: Gèneres Periodístics Informatius o Narratius.

1. Característiques i funcions dels gèneres periodístics informatius (narratius/descriptius). 2. Tipologia dels gèneres periodístics informatius. 3. El tractament professional dels gèneres periodístics informatius en les Redaccions de mitjans de comunicació i de fonts convencionals d'informació. 4. L'estil propi de la redacció de gèneres informatius. 5. Regles pràctiques generals de l'estil informatiu.

Part III: TEORIA GENERAL DE LA NOTICIA

Lliçó 13: Nocions d'Efemerologia (I).

1. Concepte i definició de l'Efemerologia. 2. Estudi de l'esdeveniment des de la perspectiva comunicativa. 3. Tipologia dels esdeveniments. 4. Característiques de l'esdeveniment d'interès periodístic. 5. Els diversos elements de l'estructura de l'esdeveniment d'interès periodístic.

Lliçó 14: Nocions d'Efemerologia (II).

1. El procés teòric de desenvolupament informatiu d'un esdeveniment d'interès periodístic. 2. La relació de causalitat en els esdeveniments socials actius. 3. Tipus específics d'esdeveniment d'interès periodístic. 4. Referència especial al succés o fet divers com a esdeveniment específic del sistema de comunicació de masses. 5. L'anàlisi efemerològica des de la perspectiva professional periodística.

Lliçó 15: Normes de valoració i selecció de notícies (I).

1. Criteris generals i criteris especials en la valoració de notícies. 2. Elements determinants de caràcter general en la valoració i selecció de notícies. 3. Factors de proximitat física i de proximitat moral en la determinació de la valor d'una notícia respecte als lectors. 4. Criteris de selecció i de valoració de notícies derivats del model de diari. 5. Criteris contingents en la valoració i selecció de notícies.

Lliçó 16: Normes de valoració i selecció de notícies (II).

1. Sistemes de valoració addicional determinant comuns a tots els models de diari. 2. Les diverses fases del procés de selecció i valoració de les notícies en les Redaccions de les fonts convencionals i dels mitjans de comunicació. 3. Operacions de selecció i de valoració en les Redaccions. 4. Els efectes de l'articulació en Seccions en els mecanismes de selecció i valoració de notícies. 5. La influència del tractament del disseny gràfic i de la compaginació en la selecció i valoració de notícies. 6. Referència especial a l'elaboració de la primera plana en els diaris.

Lliçó 17: El procés de semantització periodística (I).

1. Definició i concepte de la semantització de fets i esdeveniments. 2. Les operacions combinatòries i les operacions selectives. 3. Els protocols de transformació. 4. Universos comunicacionals i sistemes d'articulació en els mitjans de comunicació de masses. 5. Les diverses fases teòriques i pràctiques de manipulació i de transformació dels fets i dels esdeveniments durant el procés de semantització.

Lliçó 18: El procés de semantització periodística (II).

1. El fenomen del rumor com a alteració específica de les propietats del missatge periodístic. 2. Evolució de les recerques i experimentacions sobre el rumor. 3. Estudis sobre la naturalesa de l'alteració del missatge en el procés de difusió: les lleis d'Allport i Postman. 4. La teoria de la regressivitat i la identificació de determinats elements de naturalesa ideològica durant el procés de propagació del rumor. 5. Referència a d'altres fenòmens aliens a les exigències constants del procés de semantització que poden intervenir en la producció de la notícia.

Lliçó 19: Concepte de notícia.

1. Definició de notícia. 2. Etimologia de notícia. 3. Elements per a la valoració del contingut de la notícia. 4. La notícia i el gènere periodístic informatiu. 5. Recursos per a la composició textual de la notícia: la descripció i la narració.

Lliçó 20: La notícia com a text i la informació.

1. Les aportacions de la teoria dels esdeveniments a la configuració de la notícia com a gènere informatiu. 2. Les estructures interna i externa del text de la notícia. 3. L'ordenació dels elements de contingut i dels períodes formals en la Retòrica clàssica i en la Periodística actual. 4. Repercussions de la tecnologia més recent en l'estructura del text de la notícia. 5. Tècniques de composició de la notícia com a gènere periodístic.

Lliçó 21: Estructura interna de la notícia.

1. Components i factors bàsics del contingut de la notícia. 2. L'ordenació interna dels escrits en la Retòrica clàssica: els elements de la narració. 3. La regla anglosaxona de les 6 W's. 4. Les relacions de la regla mnemotècnica de les 6 W's amb els universos semàntics del procés de semantització. 5. Descripció i aprofundiment crític i analític en els diversos elements de la narració.

Lliçó 22: Morfologia de la notícia (I).

1. Els components de l'estructura morfològica de les unitats redaccionals en la premsa. 2. Les parts en les quals es divideixen cadascun dels components de l'estructura morfològica de les unitats redaccionals en la premsa. 3. El nucli morfològic de la notícia. 4. Evolució històrica dels components i parts de l'estructura morfològica de les unitats redaccionals en la premsa. 5. Funcions que acompleixen els actuals components i parts de l'estructura morfològica de les unitats redaccionals en la premsa.

Lliçó 23: Morfologia de la notícia (II).

1. Les fórmules clàssiques per a l'exposició de fets per escrit. 2. L'evolució històrica de les fórmules de desplegament del text de la notícia. 3. La llei de l'interès decreixent. 4. Les diverses variants de diagrama de piràmide invertida o piràmide informativa. 5. Raons tècniques i professionals que justifiquen l'aplicació d'aquestes fórmules expositives en la pràctica informativa.

Lliçó 24: Morfologia de la notícia (III).

1. Definició de "lead". 2. Diferències entre "lead" i "entradeta". 3. Estructura del "lead". 4. Tipologia del "lead". 5. Consideracions estilístiques respecte al "lead" i els diversos recursos per a enllaçar amb la resta del text de la notícia.

Lliçó 25: Morfologia de la notícia (IV).

1. Diverses solucions per al desplegament del cos de la notícia. 2. Recursos estilístics per a mantenir la

continuitat i la coherència en la successió dels paràgrafs. 3. El ritme intern i la cadència en l'ordenació del relat informatiu i, en general, de la prosa periodística. 4. La compatibilització de les exigències de concisió i claredat en el relat informatiu amb el manteniment d'una prosa amena, elegant i atractiva. 5. Regles tècniques per a rescriure el text informatiu.

Lliçó 26: Morfologia de la notícia (V).

1. Concepte de titulació, i funcions de la titulació en els gèneres informatius. 2. Evolució històrica de la titulació. 3. L'estructura del títol. 4. Regles per a la preparació de titulars en el periodisme actual. 5. Menes de titulars.

Lliçó 27: Morfologia de la notícia (VI).

1. Les il·lustracions en la informació actual. 2. Classes d'il·lustració. 3. Les diverses funcions de la fotografia, dels gravats i dels gràfics. 4. Evolució històrica de la utilització de les il·lustracions en la informació. 5. La configuració d'un nou concepte de la informació gràfica a partir dels progressos de les tècniques de l'infografisme.

Lliçó 28: El tractament del text informatiu.

1. Normes d'identificació tècnica: la línia de crèdit. 2. L'atribució i la identificació. 3. Aspectes de pràctica professional i criteris deontològics vinculats a l'atribució i a la identificació. 4. Maneres de materialització del text i del títol de les notícies. 5. Elements de tecnologia per a la substanciació, transmissió i composició de notícies en els mitjans impresos.

Lliçó 29: Tipologia de les notícies com a gènere (I).

1. Alternatives no excloents per a la classificació de les notícies periodístiques. 2. Classificació segons la naturalesa efemerològica. 3. Classificació segons el caràcter del contingut. 4. Classificació segons la identitat de la font. 5. Classificació segons el grau de la font.

Lliçó 30: Tipologia de les notícies com a gènere (II).

1. Classificació d'acord amb els elements d'estructura. 2. Classificació d'acord amb la funció informativa. 3. Classificació d'acord amb l'esquema redaccional. 4. Classificació d'acord amb les sèries informatives dominants. 5. Esquemes teòrics de diversos tipus específics de notícia.

Lliçó 31: Mètodes professionals d'obtenció de notícies (I).

1. Les diverses menes de recursos professionals, personals i de fonts pròpies. 2. Recursos passius. 3. Recursos actius. 4. Recursos personals. 5. Referència especial a la recerca, la documentació i les entrevistes tècniques.

Lliçó 32: Mètodes professionals d'obtenció de notícies (II).

1. Tipologia de les fonts d'informació. 2. Fonts genèriques i convencionals d'informació. 3. Fonts específiques i eventuals d'informació. 4. La prova del contrast de fonts per a la verificació del fet. 5. Elaboració del text de la notícia a partir dels resultats de tots els recursos i fonts.

Bibliografia bàsica

Josep Maria CASASÚS: Iniciación a la Periodística. Barcelona, Teide, 1988.

José Luis MARTÍNEZ ALBERTOS: Curso general de Redacción Periodística. Barcelona, Mitre, 1983.

Bibliografia complementària

José Luis M. ALBERTOS: El lenguaje periodístico. Madrid, Paraninfo, 1989.

Antonio ALFÉREZ: Cuarto poder en España. Barcelona, Plaza & Janés, 1987.

Angel BENITO: Fundamentos de teoría general de la información. Madrid, Pirámide, 1982.

Enrique BUSTAMANTE: Los años de la información en España. Madrid, Akal, 1982.

Josep Maria CASASÚS: El pensamiento periodístico a Catalunya. Pròleg de Miquel de Moras Spà. Barcelona, Curial, 1987.

Josep Maria CASASÚS i Xavier Roig: La prensa actual. Introducción a los modelos de diario. Pròleg de Josep Pernaut. Barcelona, Edicions 62, 1981.

Emil DOVIFAT: Periodismo I, Mèxic, UTEHA, 1959.

Pilar ESCRICHE, Mar FONTCUBERTA, César MOLINERO, Marcial MURCIANO: La comunicación internacional. Barcelona, Mitre, 1986.

José FERNÁNDEZ BEAUMONT: El lenguaje del periodismo moderno. Estilo y normas de redacción en la prensa de prestigio. Madrid, Sociedad General Española de Librería, 1987.

- Mar FONTCUBERTA: Estructura de la notícia periodística. Barcelona, ATE, 1980.
- J. L. GÓMEZ MOMPART: Los titulares en prensa. Barcelona, Mitre, 1982.
- Lorenzo GOMIS: El medio media. La función política de la prensa. Barcelona, Mitre, 1987.
- Gonzalo MARTIN VIVALDI: Géneros periodísticos. Madrid, Paraninfo, 1987.
- Llúcia OLIVA i Xavier SITJÀ: Les notícies a la televisió. Barcelona, Instituto Oficial de Radio y Televisión, 1990.
- Antonio PASQUALI: Comprender la comunicación. Caracas, Monte Avila, 1979.
- Montse Guesada: La entrevista: obra creativa. Barcelona, Mitre, 1984.
- Petra Maria SECANELLA: El lid, fórmula inicial de la noticia. Barcelona, ATE, 1980.
- Manuel VÁZQUEZ MONTALBAN: Informe sobre la información. Barcelona, Fontanella, 1971.
- Teun A. VAN DIJK: La noticia como discurso. Barcelona, Paidós, 1990.

AVALUACIÓ I MÈTODE

Durant el curs, el professor avalua el treball de cada estudiant, treball que es materialitza mitjançant la seva participació activa a les classes pràctiques, les tasques de redacció informativa que va enllestint, els treballs aportats a l'entrevista individual amb el professor, i les dues proves parcials que se celebren durant el segon i el tercer trimestre en sengles dates que s'anuncien a classe i de les quals no hi ha convocatòries especials.

Els alumnes que no superin satisfactòriament aquest sistema d'avaluació continuada tenen l'opció de concórrer a les convocatòries oficials de juny i setembre de l'examen final.

La part essencial del mètode didàctic utilitzat s'orienta a la sistematització de la tasca pedagògica encarrilada a afavorir un canvi substancial, una transformació progressiva o un enriquiment decisiu en el conjunt de coneixements i habilitats de cada estudiant, per tal de facilitar un aprofitament òptim dels recursos personals necessaris per al desplegament d'una missió professional eficaç, positiva, exigent i de servei social, centrada concretament en el domini de les tècniques d'informació d'actualitat.

A cada lliçó teòrica enunciativa en aquest programa correspon una pràctica específica. De manera gradual i sistemàtica l'alumne es va ensinistrant en la praxi de la funció periodística i, més concretament, en l'acte informatiu.

Tant a la classe teòrica com a les sessions pràctiques

és necessària la participació creativa, activa i crítica dels alumnes, participació que el professor tractarà de potenciar mitjançant l'estímul optimista al diàleg viu i entusiasta.

Malgrat que es plantegi des d'aquesta perspectiva, la fórmula de classe magistral-pràctiques és, però, insuficient per a la formació adequada d'aquells alumnes particularment motivats per la matèria específica, o interessats especialment en ampliar aspectes concrets de la disciplina. Per a atendre a aquestes necessitats el professor coordina voluntàriament un Seminari d'Estudis Periodístics Catalans, -reconegut pel Departament de Periodisme, amb la col·laboració del Col·legi de Periodistes de Catalunya, i de la Societat Catalana de Comunicació-, i planifica un programa complementari integrat per conferències, visites i cursos monogràfics.

L'entrevista personal del professor amb cada estudiant és un element fonamental dins el marc d'una acció educativa que sigui alhora exigent, activa, dinàmica, vigorosa i renovadora. En el transcurs d'aquests diàlegs individuals celebrats durant el curs es tracten qüestions vinculades amb l'assignatura, i el professor supervisa els treballs de redacció realitzats com a complement de les pràctiques, i atén les consultes de l'estudiant sobre els estudis a la Facultat, l'orientació de la carrera individual, les sortides professionals, i l'ampliació d'informació sobre bibliografia especialitzada.